

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สหกรณ์ เป็นคำนิยามสั้นๆ แต่มีความหมายและความสำคัญกับบุคคลหรือสมาชิกของสหกรณ์ผู้มุ่งหวังจะจัดสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการดำเนินธุรกิจและหวังที่จะสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกทุกๆ คนที่มุ่งหวังจะปลดปล่อยพ้นจากการจากการเอารัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลางด้วยกลวิธีต่างๆ อาทิ การค้ากำไรเกินควร การคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูง การกีดกันในทางธุรกิจ เป็นต้น ประยงค์ (2538:13) กล่าวถึงสหกรณ์ว่า “เป็นองค์การธุรกิจแบบหนึ่งที่ตั้งและดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีความประสงค์อย่างเดียวกัน ในการที่จะจัดปัญหาความเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในหมู่สมาชิก หรือดำเนินธุรกิจร่วมกัน โดยถือความสมัครใจหลักประชาธิปไตย หลักความยุติธรรม หลักการศึกษา หลักการช่วยเหลือตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ดังนั้น การรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นมาจึงน่าจะเป็นหนทางออกที่ดีที่สุดสำหรับเกษตรกรในชนบท ที่จะทำให้เกษตรกรสามารถมีปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสม มีอำนาจต่อรองในการซื้อ-ขายสินค้า เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ การได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร การมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบกลุ่มอย่างสมเหตุสมผลตามที่มนุษย์ที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยพึงมี

สำหรับประเทศไทยได้จัดตั้งสหกรณ์ครั้งแรกขึ้นที่จังหวัดพิษณุโลก และอยู่ภายใต้การดูแลและกำกับของรัฐบาล โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่จนถึงปัจจุบันผ่านมาแล้ว 90 ปี ความก้าวหน้าของสหกรณ์ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากชาวไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสหกรณ์ แม้ว่ารัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะใส่นโยบายในเรื่องของสหกรณ์ไปให้กับทุกๆ หลักสูตรการศึกษาแล้วก็ตาม แต่ผู้รับสนองนโยบายของรัฐบาลคือผู้นำและกลุ่มสมาชิกในสหกรณ์ ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาสหกรณ์ให้ก้าวหน้าขึ้นนั้นก็ยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ จึงตกเป็นภาระหน้าที่ที่รัฐบาลจะต้องคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของสหกรณ์

มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ซึ่งดำเนินงานพัฒนาและอุปการะเด็กยากไร้และเด็กด้อยโอกาสในรูปแบบ “การพัฒนาชุมชนเป็นพื้นที่แบบพึ่งตนเองและยั่งยืน” โดยมี “เด็ก” เป็นหัวใจ

สำคัญของพันธกิจ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือปัจจัยทางการศึกษา การดูแลทางด้านอนามัย การพัฒนาจิตใจ จริยธรรม ในด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้แก่เด็กและครอบครัว ได้มีการจัดให้มีสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตขึ้นเพื่อตอบรับนโยบายรัฐบาล และมุ่งเน้นให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ รู้จักการออม และการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว ทั้งในด้านเงินทุน ความรู้ วิธีการ ตลอดจนช่วยในการเสาะหาตลาดสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านร่วมกันผลิต และส่งเสริมกลุ่มให้จัดตั้งเป็นสหกรณ์เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย

สหกรณ์การเกษตรศุนิมีตได้ดำเนินการมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี และขณะนี้มูลนิธิศุนิมีตแห่งประเทศไทย ได้มีนโยบายสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในโครงการของมูลนิธิศุนิมีตแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่จังหวัดแพร่ นั้น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสหกรณ์การเกษตรของศุนิมีตตั้งอยู่ถึง 2 พื้นที่ คือ สหกรณ์การเกษตรศุนิมีตเด่นชัยจำกัด และสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตห้วยโรง-ไผ่โตนจำกัด โดยเป็นสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

จากความสำคัญของระบบสหกรณ์ ซึ่งเป็นระบบที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรในชนบทที่จะทำให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองในการซื้อ-ขายสินค้า ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ทำให้เกษตรกรได้มีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล และเป็นพื้นฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยากับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรศุนิมีต ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตในจังหวัดแพร่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์ศุนิมีต หรือระบบสหกรณ์การเกษตรอื่นๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตในจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยากับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตในจังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรศุนิมีตในจังหวัดแพร่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมเรื่องการมีส่วนร่วม และปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต ในด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยากับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตในจังหวัดแพร่ โดยการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต 2 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตเด่นชัยจำกัด อำเภอเด่นชัย และสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต ห้วยโรง-ไฟโตน จำกัด อำเภอร้องกวาง

1.3.2 ขอบเขตของประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกและเจ้าหน้าที่สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต 2 แห่ง ในจังหวัดแพร่ คือ สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตเด่นชัย จำกัด อำเภอเด่นชัย และสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต ห้วยโรง-ไฟโตน จำกัด อำเภอร้องกวาง

1.3.3 ขอบเขตของเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะทำการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตทั้ง 2 แห่ง ในจังหวัดแพร่ คือ สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตเด่นชัย จำกัด อำเภอเด่นชัย และสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต ห้วยโรง-ไฟโตน จำกัด อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ พ.ศ. 2549

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ได้แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
2. ได้แนวทางพัฒนาให้กับสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิตในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

1.5 สมมติฐานของงานวิจัย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต

1.6 นิยามศัพท์

สมาชิก หมายถึง ผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อเป็นสมาชิกของสหกรณ์

อายุ หมายถึง อายุเต็มของสมาชิกในวันสำรวจ

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดที่สมาชิกได้รับในระบบการศึกษา

ตำแหน่งทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ความคาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังในผลตอบแทนที่สมาชิกจะได้รับจากสหกรณ์ การเกษตรศุภนิมิต

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเลือกวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการ ขยายผลของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต

มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย หมายถึง องค์การคริสเตียนเพื่อการพัฒนาและสาธารณกุศล ได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1974 เพื่อดำเนินพันธกิจในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเป็นมูลนิธิที่ดำเนินงานพัฒนา และอุปการะเด็กยากไร้และด้อยโอกาสในรูปแบบ “การพัฒนาชุมชนและพื้นที่แบบพึ่งตนเองและยั่งยืน” โดยมีเด็กเป็นหัวใจสำคัญของพันธกิจ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือปัจจัยทางด้านการศึกษา และดูแลทางด้านอนามัย การพัฒนาจิตใจ จริยธรรม การส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้แก่เด็กและครอบครัว อีกทั้งพัฒนาให้เด็กครอบครัวและชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองเกิดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต หมายถึง สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ รู้จักการออม และการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม และสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวทั้งในด้านเงินทุน ความรู้ วิธีการ ตลอดจนช่วยในการเสาะหาตลาด สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านร่วมกันผลิต และส่งเสริมกลุ่มให้จัดตั้งเป็นสหกรณ์เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ก. ตัวแปรอิสระ(Independent Variables)

- 1.ปัจจัยทางด้านบุคคล
 - 1.1 อายุ
 - 1.2 ระดับการศึกษา
 - 1.3 ตำแหน่งทางสังคม
- 2.ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
 - 2.1รายได้ของครอบครัว
 - 2.2ความต้องการของสมาชิกในการเข้าไปร่วมกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต
 - 2.3ประสบการณ์ของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต
- 3.ปัจจัยทางด้านสังคมและจิตวิทยา
 - 3.1ความคาดหวังของสมาชิกในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต
 - 3.2 ความพึงพอใจของสมาชิกในการเข้าร่วมประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์การเกษตรศุภนิมิต

ข. ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก

- ในการร่วมกันประชุมวางแผน
- ในการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม
- ในการร่วมกันประเมินผล
- ในการร่วมกันรับผลประโยชน์

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย